

Recenzja rozprawy doktorskiej Pani magister **Marty Nowaczyk**

**pt. „Ocena efektywności oddziaływania
zwiększonej aktywności fizycznej na redukcję masy ciała i na
zmiany w składzie ciała 10 i 11 - latków
z nadwagą i otyłością”**

Bardzo dużo czynników środowiska bytowego ma znaczący wpływ na przebieg procesów rozwojowych dzieci i młodzieży co zostało obszernie udokumentowane w piśmiennictwie polskim jak i zagranicznym. Równocześnie środowisko bytowe podlega ciągłym i dynamicznym przemianom związanym przede wszystkim z rozwojem cywilizacji technicznej. Dlatego też badania nad wzajemnymi relacjami organizm – środowisko bytowe są ciągle aktualne i ważne. Rozwój somatyczny jest wyraźniej uwarunkowany genetycznie, natomiast rozwój motoryczny podlega zdecydowanie wpływowi środowiska zewnętrznego i przyjętego, odpowiedniego stylu życia. Niska stosunkowo odziedziczalność cech motorycznych zwiększa ich plastyczność i stwarza znaczące możliwości adaptacyjne do zmieniającego się środowiska życia a wręcz to dostosowanie warunkuje. Prowadzenie badań z tego zakresu wśród dzieci i młodzieży jest tym istotniejsze, że stanowi punkt wyjścia do określenia optymalnej kondycji biologicznej człowieka dorosłego. Mając na uwadze powyższe wprowadzenie należy przyjąć, że pani mgr Marta Nowaczyk podjęła temat bardzo oryginalny, ważny poznawczo, cenny i niezwykle aktualny pod względem zagadnień aiksologicznych mających również wartość społeczną i użyteczną.

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska Pani Marty Nowaczyk dotyczy- zgodnie z sformułowanym w pracy celem naukowym- „Określenia skali (rozmiarów) problemu otyłości u dzieci w regionie leszczyńskim i próba oceny skuteczności

działania aktywności fizycznej jako czynnika zapobiegającego problemowi nadwagi i otyłości u dzieci.”

W odniesieniu do tak zarysowanej problematyki pragnę stwierdzić na wstępie, że temat został w mojej opinii sformułowany prawidłowo i adekwatnie do treści całej rozprawy.

Rola recenzenta nie jest łatwa; mierzę się z nią ilekroć kierowana jest do mnie prośba o opinię na temat przesłanych mi prac. Zdaje sobie sprawę, że konieczne jest zawsze znalezienie równowagi między tym co „mi się wydaje” a tym, co jest obiektywne. Nie jest to zadanie łatwe, zatem w punkcie wyjścia, przystępując do napisania swojego zdania na jakiś temat, zakładam swoją otwartość na dyskusję z autorem podczas publicznej obrony.

Struktura pracy

Struktura dysertacji jest typowa dla prac z obszaru nauk o kulturze fizycznej. Pierwsza część- teoretyczna ma przybliżyć potencjalnemu czytelnikowi omawiane zagadnienia, ich tło oraz dostępny stan wiedzy na temat, któremu poświęcono pracę, co Autorka tu czyni. Pod względem formalnym przedstawiona do recenzji praca stanowi oprawiony wydruk komputerowy, liczący 124 strony, podzielonych na dziewięć numerowanych rozdziałów zaprezentowanych w klasycznej formie. Uzyskane w badaniach wyniki zamieszczono w 53 tabelach i zilustrowano 110 rycinami. Układ i strukturę pracy należy uznać za poprawny i zawierający rozdziały niezbędne dla rozpraw doktorskich. Szkoda tylko, że autorka nie zrobiła poszczególnych spisów rycin i tabel na końcu pracy.

Założenia i cele pracy

W tej części dysertacji przedstawione zostały 4 cele badań do realizacji których nie postawiono żadnych pytań badawczych, ani nie przyjęto żadnej hipotezy co w mojej opinii jest mankamentem. Koniecznym jest w postępowaniu metodologicznym w naukach przyrodniczych, żeby w tym miejscu postawić trafne pytania badawcze i dobrze sformułowane hipotezy. Jest to w mojej opinii temat dyskusyjny, wszak nie ma jednakowego standardu w tym zakresie, w różnych koncepcjach metodologicznych prezentowane są odmienne podejścia; osobiście jednak uważam, że wprowadzenie

pytań badawczych i hipotez wprowadza do pracy badawczej ład i pomaga w opisie wyników, a w konsekwencji prowadzenie w odpowiedni sposób dyskusji. Narzędzia badawcze oparte na różnych metodach zostały dobrane prawidłowo i bardzo dokładnie opisane. Trafne jest też uzasadnienie wyboru i podjęcie tematu. Postawione cele i poruszany w pracy problem badawczy wskazuje na oryginalność i aktualną wagę podjętego tematu.

Materiał i metody badawcze

Jakie są oczekiwania czytelnika, który sam prowadzi badania, od rozdziału „Materiał i metody”? Oczekuje on aby sposób wykonania badań przedstawiony został na tyle jasno, by badania takie można było przeprowadzić, a następnie powtórzyć. Rozdział ten został szczegółowo opisany na 5 stronach rozprawy doktorskiej co świadczy o dużej skrupulatności i dokładności autorki. Badanie zostało przeprowadzone na 904 dzieci obojga płci w wieku 10-11 lat, uczniów klas IV szkół podstawowych miasta Leszna. U uczniów tych zostały dokonane pomiary wysokości i masy ciała, zgodnie ze standardem przeprowadzania testów przesiewowych. Wyniki pomiarów antropometrycznych ucznia porównano z odpowiednimi dla płci i wieku wskaźnikami stanowiącymi normy, opracowanymi dla populacji polskiej. Z grupy badanych dzieci (N-904) wyłoniono grupę eksperymentalną (N-419), którą stanowiły dzieci poddane w dalszej części badań działaniu zwiększonej aktywności fizycznej (10 godzin tygodniowo) przez okres jednego roku szkolnego. Pozostałe dzieci (N-485) stanowiły grupę kontrolną. Po roku czasu dzieci z obu grup poddano powtórny badaniom.

Do oceny prawidłowości masy ciała u dzieci wykorzystano siatki centylowe oraz tabele wartości centylowych wskaźnika BMI - siatki centylowe według OLAF oraz metodę Cole'a i wsp. Pomiar poziomu tkanki tłuszczowej uzyskano poprzez oszacowanie składu ciała metodą bioimpedancji elektrycznej BIA wykorzystując analizator BIA (bio-elektryczna analiza impedancji), firmy AKERN. Do pomiaru fałdów skórno - tłuszczowych użyto profesjonalnego fałdomierza HOLTAIN. Przy określaniu stanu aktywności fizycznej badanych dzieci wykorzystano test sprawności EUROFIT i test COOPERA. Do oceny środowiskowych uwarunkowań występowania nadwagi i otyłości w populacji dzieci leszczyńskich posłużono się autorskim kwestionariuszem ankiety.

Z uwagi na charakterystykę materiału badawczego większość obliczeń była oparta o standardowe elementy opisu statystycznego oraz statystyki matematycznej. W przypadku badań dotyczących człowieka niezbędne jest posiadanie opinii komisji bioetycznej badań stosownej jednostki nadzorującej projekt co nie zostało przedstawione w pracy, ale zakładam, że Autorka taką posiada. Również w pracy przedstawione zostały tylko wyniki poszczególnych, wybranych prób testu Eurofit, a nie cały test.

Wyniki badań

Kolejny (III) rozdział poświęcony został zaprezentowaniu rezultatów badań i ich omówienie. Na uwagę zasługuje starannie wykonane omówienie wyników przeprowadzonych badań i odpowiednie interpretacje z dokonanych analiz statystycznych. Całość ułożona jest logicznie, a forma prezentacji jest dość przejrzysta. Niestety dostrzegam tu pewne, subiektywne mankamenty. Pierwszy, zasadniczy, to przedstawienie zbyt dużej ilości wszystkich wyników badań i bardzo, nad wyraz precyzyjnej ich prezentacji, niekoniecznie odpowiadających ściśle na postawione cele badawcze pracy. Może doktorantka uwzględnić tą uwagę i zaprezentować rezultaty swojego eksperymentu, a na pewno warto, podczas przygotowania rozprawy doktorskiej do późniejszej publikacji co znacznie ułatwiłoby potencjalnemu czytelnikowi odbiór omawianych problemów i opisanych z tym zjawisk.

Na uwagę zasługuje jednak fakt odpowiedniego interpretowania i wnioskowania doktorantki. Poczynione uwagi nie zmieniają jednak wrażenia, że Pani Marta Nowaczyk wie co badać i podąża konsekwentnie w całej pracy obraną wcześniej drogą.

Dyskusja (w tym przypadku podsumowanie) na tle prezentowanych wyników innych autorów uwalnia nieco inwencji twórczej i pozwala na pełniejsze rozwinięcie skrzydeł. Stąd też, jakkolwiek nie jest to łatwa do napisania część, jest także bardzo ważna i niezwykle istotna w tego typu pracach. Jest to w mojej opinii newralgiczna część pracy, która wskazuje na dojrzałość i przygotowanie merytoryczne Doktoranta/ki. Ten egzamin Kandydatka na stopień doktora zdała dość dobrze przeplatując dyskusję wraz z prezentacją i omówieniem wyników prezentowanych badań w sposób ciągły. Rozdział ten jest przeprowadzony w sposób poprawny, zawiera wiele interesujących informacji wyjaśniających uzyskane wyniki i częściowo

konfrontujących je z badaniami innych autorów. Prowadzenie toku jest ostrożne, jasne i systematyczne. Wskazuje na dobrą umiejętność oceny i interpretacji wyników.

Cały rozdział jest bezpośrednio i merytorycznie związany z zagadnieniami rozprawy co stanowi wg. mnie ważną część pracy.

Wnioski

Tej części nie będę szczegółowo omawiał, ponieważ w mojej opinii wnioski są trafne i czytelne odpowiadające na postawione wcześniej cele pracy. Wskazują one, że uzyskane wyniki badań nie pozostają bez istotnego znaczenia w obszarze analizowanego tematu, będąc silną przesłanką do dalszych badań i analiz w tym zakresie.

Piśmiennictwo

Przedstawiony zbiór piśmienniczy przedstawiony obejmuje 63 pozycje piśmiennicze i 6 internetowych w zdecydowanej większości z ostatnich 15 lat, jest dobrze dobrany i wykorzystany w całym tekście pracy.

Uwagi końcowe

Spoglądając na całość pracy Pani magister Marty Nowaczyk należy docenić wkład jaki włożyła w prowadzenie procesu badawczego oraz przygotowanie rozprawy. Ważnym aspektem są również wnioski merytorycznie dla praktyki pedagogicznej i trenerskiej. W tym miejscu chciałbym zwrócić uwagę na brak konkretnych celów aplikacyjno-wdrożeniowych. Jest to rzecz warta uwzględnienia w dalszej procesie wydawniczym.

Dokonując oceny pracy, stwierdzam, że została ona przygotowana starannie. Uważna lektura pozwoliła mi na dostrzeżenie tylko kilkunastu błędów językowych i tzw. literówek, które wymagają poprawek.

Podsumowując stwierdzam, że istnieje konieczność kontynuowania postępowania badawczego w tym zakresie. Jestem przekonany, że Doktorantka jest osobą dobrze przygotowaną pod względem merytorycznym i metodologicznym do sprostania w przyszłości temu wyzwaniu. Mam również nadzieję, że przedstawione uwagi krytyczne, z których większość ma charakter subiektywny, pozwolą choć po

części zainspirować do dalszej pracy naukowo-badawczej oraz uczynić ocenianą pracę jeszcze lepszą przed złożeniem jej do druku.

Konkluzja końcowa

W moim przekonaniu praca doktorska Pani magister Marty Nowaczyk spełnia wymogi ustawowe pod względem formalnym jak i merytorycznym co kwalifikuje Ją do nadania stopnia nauk o kulturze fizycznej. Wnoszę zatem do Wysokiej Rady Wydziału Wychowania Fizycznego w Poznaniu o dopuszczenie Pani magister Marty Nowaczyk do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Wojciech Czarny

